

сталого розвитку – врахування економічного, екологічного та соціального аспекту розвитку територіальних громад.

Розробка стратегії розвитку територіальних громад базується на наступних підходах: управлінський, експертний, партнерський.

При управлінському підході розробкою займаються лише органи місцевої влади без залучення громадськості. Термін розробки при такому підході значно скорочується, але документ базується тільки на точці зору розробників і може взагалі не враховувати реальних проблем населення. Розроблений у такий спосіб документ може не сприйматися мешканцями громади і є великий ризик, щовін буде повністю перероблений при зміні складу ради.

При експертному підході на замовлення органів місцевого самоврядування розробкою стратегії самостійно займаються залучені експерти. В цьому випадку участь як місцевих органів влади, так і громадськості мінімальна – можуть здійснюватися лише окремі консультації з профільними спеціалістами. Цей підхід має певні недоліки, адже познайомитися дистанційно з громадою, оцінити всі її слабкі та сильні сторони, наявний потенціал практично неможливо. У результаті стратегічний документ може не враховувати місцеву специфіку, а крім того, як і у випадку управлінського підходу, практично не враховуються думки та побажання жителів громади.

Партисипативний підхід базується на широкому залученні громадськості до процесу розробки стратегії на всіх етапах роботи над документом. При цьому до робочої групи, включаються представники з різних сфер територіальної громади: виробництво, бізнес, освіта, медицина, культура, комунальна сфера, органів влади, громадські організації, та інше.

Діючи стратегії розвитку територіальних громад базуються саме на партнерському підході.

Мацедонська Н.В., канд. екон. наук, доц., доцент кафедри банківської справи та страхування

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ

ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

В меті та стратегічних цілях Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки зроблено акцент на тому, що єдність та розвиток, орієнтований на людину, повинні бути реалізовані в децентралізованій Україні з ефективним багаторівневим врядуванням. Процеси децентралізації мають значний вплив на формування інструментів ефективнішої політики соціально-економічного розвитку регіонів та громад.

Останніми роками спостерігалася тенденція суттєвої активізації процесів децентралізації в Україні, які мали наростаючий ефект. У результаті добровільного об'єднання громад у 2015-2019 рр. укрупнено 3700 місцевих

бюджетів. Станом на 10.09.2020 р. кількість договорів про співробітництво, укладених поміж 1380 громадами, досягла 6203 і у порівнянні з 2019 р. збільшилась майже удвічі. У 2019 р. на 23,4% збільшилися доходи загального фонду місцевих бюджетів на одного мешканця, на 40,4% - видатки на будівництво та розвиток на одного мешканця. Державна фінансова підтримка місцевого та регіонального розвитку збільшилася у 2019 р. порівняно з 2014 р. у 42 рази. У 2020 році вітчизняним урядом прийняті рішення, які дають змогу масштабувати децентралізацію на усю країну. У червні завершився процес створення 1470 спроможних громад, у липні були сформовані 136 нових районів, а ЦВК призначила вибори до 119 районних рад по усій території України [1].

Починаючи з нового бюджетного періоду, всі громади мають бути рівними за статусом, мати однакові повноваження та ресурси, незалежні від районного рівня, та взяти на утримання та управління з районного рівня об'єкти майна спільної власності. Проте не всі громади мають фінансову можливість це зробити, тому в таких громадах невирішеною може залишитися доля об'єктів спортивної інфраструктури, охорони здоров'я вторинного рівня, спеціальної загальної середньої освіти, соціального захисту. Для управління цими об'єктами потрібне функціонування відповідних районних державних адміністрацій та районних рад, які надаватимуть послуги жителям всього району і матимуть для цього відповідні фінансові ресурси. Саме питання фінансування повноважень районних рад мають бути врегульовані відповідними змінами в законодавстві, зокрема у Бюджетному кодексі.

Ефективне впровадження нового адміністративно-територіального устрою (АТУ) пов'язане з вирішенням проблем, які нестимуть певні ризики:

I. Не врегульовані процедури передачі повноважень по кожній сфері та по кожній галузі на базовий рівень, а саме: управління освітою, культурою, соціальним захистом, цивільним захистом, наданням адміністративних послуг.

II. Не завершено процес інвентаризації земель в контексті укрупнення районів, відсутній механізм визначення власника інвентаризованих земель, що є ризиком тимчасової втрати можливостей отримання територіальними громадами додаткових надходжень від управління земельними ресурсами, що в свою чергу, впливає на формування доходів громад. Крім того, така ситуація поглиблює ймовірність маніпуляцій із землею, тіньового користування землею.

III. Відсутність у органів місцевого самоврядування (ОМС) системного доступу (тільки за запитом) до інформації про суми нарахованих, сплачених, надмірно сплачених податків і зборів до місцевих бюджетів на відповідних територіях, що впливає на ефективність прийняття рішень стосовно встановлення місцевих податків та зборів. А це, в свою чергу, погіршує спроможність громади та рівень добробуту жителів громад.

IV. Подальшому ефективному розвитку секторальної децентралізації в освіті бракує: відсутність базового пакету реєстру повноважень (власних, закріплених, переданих) в галузі шкільної, професійної та вищої освіти між різними рівнями органів місцевого самоврядування; невідповідність формули розподілу освітньої субвенції новому АТУ; незабезпеченість достатньої кількості місць у дошкільних навчальних закладах та брак фінансування сфери дошкільної освіти, яке забезпечується виключно з місцевих бюджетів.

V. Неєфективність кадрового забезпечення управління розвитком громад в нових умовах [2]. Кваліфікація службовців ОМС – ключовий чинник їх спроможності здійснювати розширені повноваження. Тому проблеми низької кваліфікації та дефіциту кадрів місцевого самоврядування стосуються як місцевого економічного розвитку, де артикулювалась проблема браку компетентності в стратегічному плануванні економічного розвитку, так і адміністративної спроможності реалізовувати визначені законодавством повноваження. Перспективи покращення такого стану стримуються відсутністю формалізованих кваліфікаційних вимог до посад в ОМС, відсутністю умов задля оновлення знань, потрібних для управління, відсутністю нормативно визначеної системи вивчення потреб службовців ОМС у професійному навчанні та моніторингу потреб органів влади в кваліфікованих працівниках.

Інформаційні джерела

1. Моніторинг процесу децентралізації станом на 10.09.2020. Мінрегіон. URL:

https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/593/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3__10.09.2020.pdf
(дата звернення: 18.05.2021)

2. Сопов А. К. Інструменти вирішення організаційних проблем при формуванні об'єднаних територіальних громад. Аналітична записка. Київ: НІСД, 07.08.2020. URL:<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/regionalniy-rozvitok/instrumenti-virishennya-organizaciy-nikh-problem-priformuvanni>(дата звернення: 28.05.2021)

Пилипів Н.І., д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри теоретичної і прикладної економіки

П'ятничук І.Д., к-т екон. наук, доц., завідувач кафедри управління та бізнес-адміністрування

СологубС.І., аспірант, науковий керівник Пилипів Н.І.
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

РОЛЬ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОТГ В
КОНТЕКСТІ ЗМІНИ ПІДХОДІВ О РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В
УКРАЇНІ